

pripovedovanje kakor tudi jezik časnikarska, vse skupaj pa naivno do neverjetnosti ter včasih kar banalno, n. pr. „kranjsko kosilo“ v V. poglavju, ali tale sentimentalni izliv: „jazz, ameriški jazz, tako ljubek, tako vabeč, tako domač in vmes hrepeneče petje, vabeče iz neskončne daljave . . . klic Amerike, ki jo je dosegel preko morja in gora!“ (str. 124.).

Vse to je še osladkano s šolsko osladno ljubeznijo do domovine in države, ki niti malo ne prepričuje, temveč raje odbija, in konča s pristno ameriškim „the happy end“-om, ki ga poznamo iz kinematografov.

*

ALOJZIJ REMEC: ANDREJ KOŠUTA. Povest. Izdala „Sigma“. Gorica 1933.

Kdor hoče obuditi spomin na nekdanje ljudske povesti, ki so leto za letom izhajale v Mohorjevih „Večernicah“, naj prebere Remčevega „Andreja Košuto“. Vse je lepo preprosto, naivno, strogo v smislu katoliške moralke, brez umetniške ambicije, z edinim namenom, krajšati preprostemu podeželskemu bralcu po dnevnem trudu dolge večere ob petrolejki ter ga s primerno zgodbo vzgojiti v poštenega, bogaboječega človeka. Seveda pa ni to namen umetnosti, ki naj slika življenje, kakršno je v resnici, ne glede na kakršnekoli dogme, in ki se mora poglobiti globoko v skrivnosti človekovega čuvstvovanja in mišljenja. Zato ima Remčeva povest v slovenskem leposlovju le skromen pomen kot vzgojno štivo za določeno svetovnonazorsko bralsko srenjo.

(Dalje prihodnjič.) — *Vinko Košak*.

GLEDALIŠKI PREGLED

MAJERHOLDOVA IZJAVA O NOVEM GLEDALIŠČU. Majerhold spada k najslavnejšim ruskim režiserjem in gledališkim reformaterjem. Stoji nekako v sredi med Tairovim in Stanislavskim. V letošnjih počitnicah je bil na Češkem, kjer je dal sotrudniku „Prager Presse“ zanimive podatke o svojem novem gledališču in o svojih najnovejših stremljenjih. Nekatere njegove misli prinašamo v prevodu, ker so zanimiv dokument stremljenj sodobnega gledališča, ki se skuša osvoboditi spon preteklosti.

„Prav gotovo ste ob kongresu ruskih pisateljev čitali besedo o ‚socialističnem realizmu‘, ki so ga postavili kot zahtevo za vse literarno in dramatsko delovanje . . . V govoru Maksima Gorkega smo z velikim zanimanjem poslušali besedo o novi podrobnosti. Gorki je namreč postavil kot našo nalogo ‚uresničenje revolucionarne romantike‘. To pomeni, da naj ne bomo samo realisti, temveč da moramo umetnost prepojit z revolucionarno romantiko. Naj ne postavljamo samo ideoloških prognoz, temveč imejmo tudi pravico do sna . . . Seveda do sna, ki je povezan z resničnostjo. Naša naloga je torej socialistični realizem plus revolucionarna romantika.

Tehnično je naše gledališče zelo napredovalo. Zdaj moramo stremeti za povečanjem kvalitete. Prepričan sem, da so te naloge možne na osnovi nove scenske tehnike. Mi se hočemo povrniti k antičnemu gledališču . . . V amfiteatru je dana možnost, reagirati na dogodke na sceni kolektivno . . . Moje gledališče, ki ga zdaj prezidavajo, bo skoz in skoz ustrezalo novemu tipu. Od bivšega ‚Teatra Majerholda‘ so ostale samo stene, dvorano so prezidali v amfiteater in sceno so odnesli. Oder leži v segmentu amfiteatra, tam, kjer je elipsa odrezana v obliko podkve in kjer je bila nekoč v antičnem gledališču orchestra. Posebne naprave dovoljujejo, da ne bo spre-

jemal gledalec dogajanja samo na tleh orchestre, temveč tudi frontalno. S posebno napravo, ki bo zgradila odersko sliko ozadja, bo gledalec sprejemal tudi vertikalni vtis. Moje gledališče bo v veliki meri postalo muzikalno gledališče in režija se bo ravnala po zakonih muzike in ritmike. Da se ohrani ritmična trdnost drame tudi tehnično, bodo garderobe, kjer se igralci maskirajo in kostimirajo, nastanjene ob koncih podkovne oblike avditorija. Igralec, ki je trenutno sceno zapustil in se pripravlja na nov nastop, bo tam nepretrgoma slišal godbo in igro, da se bo tako notranje pripravljen vrnil na sceno in ne kakor sedaj, ko pade iz oddaljene kabine v sredino oderskega dogajanja. Godbeniki ne bodo niti pod niti v isti višini z odrom, temveč nad njim, nad glavami igralcev in pevcev, tako da jim ne bo treba prebiti tako zvanega ‚muzikalnega zastorja‘, ki ga tvori sedanji orkester v operi. Pevčev glas bo s tem postal nekakšna komponenta muzikalne celote in ne več storitev posameznika.

Odpravljam dekoracijo in prekinjam tudi z modernejšo konstrukcijo. Na odru je veljavna le igralčeva figura v svojem plastičnem pomenu in nato so samo še svetlobni efekti. Kakor so na Rubensovi sliki nekatera mesta razsvetljena, druga pa ostanejo v temi, tako bo pri meni dobil svetlobni efekt svojo umetniško funkcijo. Toda ne kakor estetična priloga, temveč kakor aktivna funkcija igre.

Posebno vlogo zavzemajo odrska tla. Pokrita bodo po smislu igre z barvnimi preprogami, kakor to delajo Japonci. Barva tal bo akcentuirala čuvstveni element: prizore bitk na primer krvavordeče, ali drug primer; v Otelu: črna ali temnovijolična preproga; na preprogi robček Dezdemone v beli luči reflektorjev. Robček bo ležal vse dejanje na tleh kot svarilo, kot opomin, in počasi se bo okrog tega robčka razvila tragedija ljubosumja. Torej ne kot simbol, temveč kot soigralec... Prejšnje gledališče je bilo gledališče zabave, razvedrila. Tudi mi hočemo odpočitek ‚sui generis‘, toda ker človek niti v sanjah ne preneha misliti, si bo realizirani sen, novo gledališče, prisvajalo gledalčevo miselno dejavnost...“

B. K.

LIKOVNA UMETNOST

NOVA PLEČNIKOVA CERKEV. Arhitekt Jože Plečnik je mimo cerkva, ki jih je sezidal na Dunaju, v Pragi, Bogojini, Beogradu in drugod, zgradil dve cerkvi tudi v Ljubljani: pred desetimi leti šišensko, zdaj pa prizidek k pokopališki cerkvi Sv. Krištofa, ki je staro stavbo tako predrugačil, da jo moremo imeti za novo cerkev.

Če primerjamo cerkev v Šiški z nedavno posvečenim svetiščem Sv. Krištofa, nam osnovna različnost obeh stavb postane précej jasna. Šišenska cerkev je skoraj naravnost nasprotna navadnemu katoliškemu idealu cerkve. Ta pozna dve načeli: ločitev vernikov od duhovščine, torej delitev cerkvenega prostora v večji del, v ladijo ali več ladij, in v manjši, a liturgično važnejši del, presbiterij. Slednji je navadno vzvišen in tudi na zunaj po drugačni ureditvi prostora odlikovan. Drugo načelo, ki ga skoraj brez izjeme izraža katoliški ideal, je osredotočenost notranjosti na najvažnejšo točko, to je na véliki oltar, kjer se vrši bogoslužje.

Plečnikova šišenska cerkev — kakor je bila izvršena in jo danes vidimo — teh bistvenih načel nima prav točno izraženih. Po prvotnem načrtu naj bi ogromna greda (oziroma mogočen širok lok) kot nosilec nagnjenega stropa vodila pogled vernika, ko vstopi v cerkev, od glavnih vrat naravnost k oltarju. Te zamisli danes ne opazimo, ker je ravni strop kasetiran. Presbiterija v ti tako svojsko zasnovani cerkvi sploh ni, véliki oltar je postavljen na eno stra-